

GİRİŞİMCİLİK

KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Tüm dünyada politika yapıcılar ve akademisyenler kalkınma ve sosyal refah için girişimciliğin kritik bir rol oynadığı konusunda mutabık kalmaktadırlar. Yeniliği tetikleyerek piyasa rekabet şartlarındaki değişiklikleri hızlandıran girişimcilik uzun vadede üretkenlik artışına da katkı sağlamaktadır. Bu bakış açısıyla, girişimciliğin ekonomik büyüme, istihdam üretme ve ulusal rekabetçiliği güçlendirme gibi önemli katalizör görevler üstlendiği de söylenebilir.

Girişimciliğin desteklenmesine yönelik uluslararası ve ulusal birçok kuruluş tarafından çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Diğer taraftan, girişimcilik kavramının algısında yaşanan farklılıklar ortak politikalar üretilmesine engel teşkil edebilmektedir. Girişimciliğin ekonomik büyüme ve yenilikçilik üzerindeki etkileri Türkiye’de çeşitli kurumları girişimcilik destekleri vermeye yönlendirmiştir. Bu kapsamda KOSGEB, İŞKUR, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TÜBİTAK gibi kamu kurumlarının yanı sıra çeşitli sivil toplum örgütleri de destek veren kurumlar arasında bulunmaktadır. Bunlarla birlikte mikro-kredi gibi düşük meblağlı kredi mekanizmaları da yaygınlaşmaktadır. Diğer taraftan girişim sermayesi ve iş melekleri ağları dünyada olduğu gibi Türkiye’de de etkinliğini artırmaktadır.

Türkiye’de girişimciliğin desteklenmesine yönelik adımlar çeşitli plan dokümanları ile belirlenmektedir. 2007-2013 dönemini kapsayan 9. Kalkınma Planında [1] aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi başlığı altında girişimcilik politikalarının desteklenmesine önem verilmekte, girişimcilik ve istihdam garantili programlar, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile mesleki eğitim kursları yoluyla etkili işgücü politikalarının uygulanması hedeflenmektedir. Gelir dağılımının geliştirilmesi için

de özellikle kırsal kesimde ve az gelişmiş bölgelerde girişimcilik teşvik edilmesi planlanmaktadır. Girişimciliğin ve yenilikçiliğin gelişmesi ve işgücü verimliliğinin artması ile Türkiye’nin son yıllarda dünya ekonomisi içerisindeki yükselişinin devam etmesi hedeflenmektedir.

Girişimciliğin desteklenmesi için önemli bir diğer çalışma 2011-2013 KOBİ Stratejisi Eylem Planı [2]’dir. KOSGEB tarafından hazırlanan eylem planının öncelikli stratejik alanlarından biri “Girişimciliğin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi” konusudur. Planda zayıf veya geliştirilmesi gereken yönler ve odaklanması gereken konular şu şekilde belirlenmiştir:

- Potansiyel girişimcilerin başarılı ve iş planına dayalı iş kurma konusundaki bilgi ve bilinç düzeyi yeterli düzeyde olmaması
- Örgün ve yaygın eğitimde girişimcilik konusuna yeterince yer verilmemesi
- Girişimciliğe dikkat çekecek, teşvik edecek etkinliklerin yeterli olmaması
- Girişimcilik alanında yapılan faaliyetlerin bütüncül olmaması

- Kooperatifleşmenin sağlayacağı katkılar konusunda bilgi eksikliğinin olması
- İşletmelerin başlangıç döneminde işyeri mekanı bulmak ve maliyetleri karşılamada zorlanmaları
- İşini yeni kurmuş girişimcilerin başlangıç döneminde kararsız davranmaları
- Özel hedef gruplarının girişimcilik konusunda yeterli kadar teşvik edilmemesi

Bu noktalar göz önünde bulundurularak eylem planında girişimcilik kültürünün yayılmasına, girişimcilere başlangıç döneminde iş yeri mekanı, eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmesine ve girişimcilerin iş kurma sürecindeki engelleri aşmalarına katkı sağlanmasına yönelik hedefler belirlenmiştir.

Türkiye’de girişimcilerin önemli soruları arasında finansal kaynaklara erişiminin yanında bilgi ve vizyon eksikliği ve bilgi sahibi olanların bilimsel danışmanlık hizmeti alamamaları da bulunmaktadır. Burada önemli bir nokta da yeterli bilgiye sahip olamayan girişimci adaylarının bu eksikliklerini farkında olmalarını sağlayarak destek almaları konusunda yönlendirilmesidir. Bu bakımdan genel girişimcilik stratejilerinin bir parçası olarak işletme sahiplerinin danışmanlık hizmeti alması da gerekmektedir. Girişimcilik desteklerinin finansal kaynak sağlamanın ötesine geçerek destekler hakkında ölçme ve değerlendirme yapılması da bir başka önemli noktadır. Girişimcilerin daha önce benzer tecrübeleri yaşamış olan iş sahiplerinden destek almasının girişimcilerin başarılı olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir [10].

Mevcut çabalara rağmen, girişim için tek engelin para olduğu algısı hala yaygındır. Girişimciler risk alma eğilimi, kendine güven, kararlılık, belirsizliğe karşı tolerans, liderlik gibi kişisel özellikleri ile ayırt edilmektedirler. Bu kişisel özellikler zaman içerisinde toplumun sosyal ve kültürel özellikleri ile de gelişim gösterebilmektedir. Diğer taraftan, kamu politikaları ve kurumsal koşullarının da girişimciliğin gelişmesinde etkili olduğu açıktır. Bu doğrultuda değerlendirildiğinde ülkemizde girişimciliğin arzu edilen ölçüde ge-

lişimine engel teşkil eden durumları finansman eksikliğine ek olarak, toplumsal yapı, kişisel gelişim, kamunun girişimcilikle ilgili algısı konularında da irdelenmek gerekmektedir [9].

Çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar Türkiye’deki girişimcilik ve iş ortamı ile ilgili önemli değerlendirmeler sunmaktadırlar.

Dünya Bankası ve IFC tarafından yerel uzmanlarla yapılan görüşmeler doğrultusunda çeşitli ekonomilerde iş yapma kolaylığı analiz edilerek yıllık olarak raporlanmaktadır. Raporda iş kurma, izin ve ruhsat işlemleri, enerji temini, tapu kaydı, kredi temini, yatırımcı koruması, vergi ödemeleri, gümrük işlemleri, sözleşmeler ve tahkim başlıklarında belirlenen göstergeler ışığında 183 ülke için sıralama ve fiyat endeksleri oluşturulmaktadır. Türkiye genel sıralamaya göre 2012 yılında 71. sırada yer almaktadır [7]. Raporda, Türkiye’de iş dünyasına giriş yapacak girişimcilerin veya yeni kurulmuş KOBİ’lerin birtakım zorluklarla karşılaştığı belirtilmektedir. Bu zorluklar iş kurarken veya işleri yürütürken fon ve teminat sıkıntısı, inşaat izinlerinin zamanında elde edilememesi, idari kayıtların karmaşıklığı, vergi sisteminin teferruatlı olması ve dış ticaret faaliyetlerinin karmaşık olması noktalarında ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, belirtilen hususların iyileştirilmesi için girişimcilerin yapması gereken işlemlerin basitleştirilmesi ve elektronik ortamda sunulmasının sağlanması gerekmektedir. Bunun yanında gerekli eğitim ve danışmanlık hizmetlerin verilmesi ile girişimcilerde kapasite oluşturulmasının önem arz ettiği ifade edilmektedir.

Uluslararası ölçekte hazırlanan bir diğer rapor Küresel Yenilikçilik İndeksi’dir. INSEAD tarafından çeşitli kuruluşların temsilcilerinin yer aldığı bir danışma kurulunun katkıları ile hazırlanan 2012 indeksine göre Türkiye 141 ülke içerisinde 74. sırada yer almaktadır. Değerlendirme kriterleri arasında girişimcilikle ilgili olanlar yer almasına rağmen raporun asıl amacı yenilikçilik kapasitesinin değerlendirilmesidir. Rapor bulgularına göre Türkiye yaratıcı mal ve hizmetler sunmak konusunda üst sıralarda yer almakta iken brüt sermaye birikiminin yetersizliği zayıf unsurlar arasın-

Çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar Türkiye’deki girişimcilik ve iş ortamı ile ilgili önemli değerlendirmeler sunmaktadırlar.

da göze çarpmaktadır. Ayrıca, yenilikçilik tabanlı girişimcilik potansiyelinin artışında önemli bir etken olan eğitim harcamalarının payına göre 109. sırada yer alması da geliştirilmesi gereken bir unsur olarak göze çarpmaktadır [8].

Küresel Girişimcilik Araştırma Kurumu (GERA) tarafından hazırlanan Küresel Girişimcilik İzleme Raporu kapsamında 2011 yılında 54 ülkeden 18-64 yaş grubunda kişiler ile anket yapılmıştır. Çalışmada ülkeler faktör eksenli, verimlilik eksenli ve yenilikçilik eksenli ekonomiler olarak sınıflandırılmıştır. Ülkeler arasında genel bir sıralama yapılmamakta, her grup kendi içerisinde değerlendirilmektedir. Türkiye verimlilik eksenli ekonomiler arasında yer almaktadır. Raporda Türkiye'de girişimcilik ekosisteminin son yıllarda gelişim kaydederek yeni işletmeleri teşvik ettiği belirtilmektedir. Erken dönem girişim faaliyetleri oranının 2010 yılında %8,59 iken 2011 yılında %11,87'ye çıkmasında Türkiye ekonomisinin ve iç pazarın dinamik yapısının önemli etkisi olduğu ifade edilmektedir [6]. Ek olarak, girişimcilere yönelik sosyal ve kültürel desteğin, finansal ortamın ve devlet programlarının son yıllarda gelişim gösterdiği ifade edilmektedir.

Girişimcilik potansiyelinin TR90 bölgesi'nde değerlendirilmesi amacıyla açılan ve kapanan firma sayıları incelendiğinde 2010-2011 dönemleri arasında çok ciddi değişimler olmadığı görülmektedir [4]. 2010-2011 döneminde TR90 bölgesinde açılan firma sayısının Türkiye geneline oranı %1,9'dan %1,7'ye kapanan firma sayısının Türkiye geneline oranı ise %2,5'den %1,9'a gerilemiştir. TR90 oranının göreceli olarak düşmesi Türkiye genelinde açılan ve kapanan firma sayısı değerlerinde yaşanan değişimden kaynaklanmaktadır. Açılan ve kapanan firma sayılarına bağlı net değişim hızı aynı dönem için TR90 bazında %7,6 iken Türkiye geneli için %-1,3 olarak gerçekleşmiştir.

Esnaf ve sanatkârlar sicil gazetesi istatistikleri incelendiğinde, TR90 bölgesi ve Türkiye genelinde 2011 yılında hem sicile tescil olan hem de sicili terk eden işletme sayılarında 2010 yılına göre artış yaşandığı gözlemlenmektedir [3]. Bölge'de sicile tescil olan işletme sayısının Türkiye geneline oranı 2011 yılında 2010 yılına göre %4,4'den %4,6'ya çıkarken sicili terk eden işletme sayısındaki oran %5,49'dan %4,75'e düşmüştür.

İşveren ve kendi hesabına çalışanların tüm çalışanlar içerisindeki oranları incelendiğinde Türkiye'de genel olarak bu oranın 2011 yılında %24,60 olarak gerçekleşirken tarım dışı faaliyetlerde %18,23'e düştüğü görülmektedir. TR90 bölgesinde ise bu oranların sırasıyla %40,54 ve %20,54 olduğu ve Türkiye ortalamalarının üstünde olduğu görülmektedir [5].

Burada belirtilen verilerden de görüldüğü üzere TR90 bölgesinde yeni girişimler manasında çok değişken bir ortam söz konusu değildir. Genel itibarı ile bölgede yeni işletmeler, yenilikçilik temelli iş fikirleri yerine geleneksel iş modellerinin çoğaltılması usulüyle ortaya çıkmaktadırlar. Yeni işletmelerin hedef pazarlarının çoğunlukla bölge sınırları içerisinde kalması ise bu manadaki girişimciliğin uzun vadede istihdam artışına katkı sağlamasına da engel teşkil etmektedir. Bölgenin pazar potansiyelinde önemli artışın olmadığı mevcut ortamda yeni işletmeler, firma bazında pazar paylarının göreceli olarak azalmasına ve karlılığın sürdürülememesine de sebebiyet verebilmektedir. Bu şartlar altında alınması gereken en önemli tedbir yenilikçilik esaslı girişimciliği teşvik ederek bölge ve ülke dışına ticareti gerçekleştirebilecek potansiyelde yatırımların hayata geçmesini sağlamak olarak görülmektedir.

Son olarak, girişimcilik anlayışının bölgesel ölçekte gelişimi ve başarılı girişimlerin hayata geçmesinde eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması finansal kaynaklardan daha büyük bir öneme sahiptir. Bu manada, bölgesel ölçekte konu ele alınarak kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ortaklığında çalışmalar yürütülmesi toplumsal bilinçlenmenin sağlanması açısından gerekli görülmektedir. Özellikle, toplumda ekonomik kazanç amaçlı işbirliği ve ortaklık kültürünün geliştirilmesi güçlü, sürdürülebilir girişimlerin ortaya çıkmasında hayati öneme sahiptir. Küçük olsun benim olsun anlayışı yerine büyük olsun hepimizin olsun anlayışının bilinçlere kazınması için çalışılmalıdır. Girişimcilik içerdiği yüksek risk düzeyi ve belirsizlik nedeniyle ancak bireysel risk almayı özendiren, yenilikçiliğin toplumsal ve kültürel özellikler ve tutumlarla cesaretlendirildiği, girişimcinin teknik ve yönetim becerilerinin gelişmesinin desteklendiği ve girişimcinin iş fikrini başarılı bir girişime dönüştürme sürecinde ihtiyaç duyacağı uygun finansmana ulaşabildiği bir ortamda gelişebilecektir.

[1] www.kalkinma.gov.tr, erişim tarihi:26.12.2012

[2] www.kosgeb.gov.tr, erişim tarihi: 26.12.2012

[3] <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sicil/ist.php>, erişim tarihi: 26.12.2012

[4] <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.aspx>, erişim tarihi: 26.12.2012

[5] www.tuik.gov.tr, erişim tarihi: 26.12.2012

[6] GERA, (2011). Global Entrepreneurship Monitor: 2011 Extended Report. Global Entrepreneurship Research Association.

[7] IFC, (2012). Doing Business: 2012. The World Bank, Washington, DC.

[8] INSEAD, (2012). The Global Innovation Index 2012: Stronger Innovation Linkages for Global Growth.

[9] Kabukçuoğlu, M., S., (2012). Türkiye'de Girişimcilikle İlgili Problem Algısı Üzerine Bir Yaklaşım ve Türkiye ve Yakın Coğrafyasında Girişimciliğin Geliştirilmesi İçin Bir Model Önerisi. Trakya Girişimcilik Sempozyumu.

[10] TEPAV, (2011). Ankara'da Genç Girişimciliği Destekleme Stratejisi.